

1918. Remarcăm portrete și ziară originale ca „Românul”, „Adevărul”, „Gazeta poporului”, „Unirea”, „Socialismul” etc. care au pregătit propagandistic unirea Transilvaniei cu România. Pe o hartă sunt marcate principalele centre ale acțiunilor naționale și sociale din Transilvania în preajma lui 1918, principalele centre unde s-au constituit consiliu și găzdui naționale, localități unde au avut loc greve la sfîrșitul anului 1918, comune din Transilvania, unde au avut loc acțiuni țărănești și s-au constituit consiliu și găzdui naționale locale. Trei panouri sunt dedicate pregătirii Adunării Naționale de la Alba Iulia.

Spicium cîteva din titlurile ziarelor: „Către națiunea română”, „Veniți la Alba Iulia”, „Către toate consiliile naționale române”. Fotografi semnificative cu delegați din diferite centre anunță marele eveniment.

Cel mai grandios panou din această sală și din muzeu este, cum e și firesc, panoul consacrat evenimentului de la 1 decembrie 1918.

O fotografie de mari proporții prezintă adunarea celor peste 100 000 de țărani, muncitorii și orășenii. Vizitatorul este profund emoționat cînd recitește în documentele vremii hotărîrea Adunării expusă de Vasile Goldis: „Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania și Banat adunată prin reprezentanții lor îndreptățiti la Alba Iulia, în ziua de 18 noiembrie (1 decembrie) 1918, decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dinșii cu România”... Multă contemporană ai evenimentelor, trecind prin față exponatelor, își amintesc de uralele nesfîrșite care au răsunat atunci pe Cimpul lui Horea.

Unirea Transilvaniei cu România, piatră de temelie în istoria poporului nostru, a creat cadrul statal al dezvoltării României moderne, a avut o puternică înrăurare asupra întregii evoluții economice, politice și sociale a țării noastre. Înfăptuită în condițiile regimului burghezo-moșieresc, unirea nu a fost însoțită însă de satisfacerea deplină a aspirațiilor de dreptate socială a maselor populare, care au fost nevoie să poarte mai departe neconveniente lupte de clasă pentru eliberarea de sub jugul exploatației.

Toate exponatele prezентate în continuare pînă în ultima sală sintetizează logic aceste aspecte ale luptei clasei muncitoare în frunte cu Partidul Comunist Român de-a lungul anilor 1921—1933, apoi lupta împotriva pericolului fascist, pentru unirea tuturor forțelor democratice ale țării, rezistența antifascistă din anii războiului hitlerist, culminând cu victoria insurecției armate de la 23 August 1944.

Intr-o grafică deosebită sunt prezентate apoi, sintetice, evenimentele trăite de contemporani de la victoria insurecției armate pînă în zilele noastre, marile realizări ale socialismului victorios din România.

Muzeul Unirii, așa cum este organizat, este un omagiu prețios pentru toți aceia care, prin creația, strădania, jertfa lor au făcut cu putință viața pe care o trăim noi astăzi.

MARTURII DESPRE UN GLORIOS EVENIMENT AL ISTORIEI NAȚIONALE

I. LUPESCU

În sirul manifestărilor consacrate aniversării semicentenarului unirii Transilvaniei cu România se inscrie și expoziția documentară organizată în București de către Muzeul de istorie a Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, cu concursul Arhivelor Statului.

Prin exponatele sale — documente originale sau copii tipografice, publicații și fotografii de epocă, cărți și reviste etc. — expoziția atestă că făurirea statului național unitar român, deziderat secular și cerință obiectivă a progresului economic și social-politic este rezultatul unui îndelungat proces de dezvoltare a societății pe pămîntul patriei noastre, a unui lung și de lupte duse de masile muncitoare, de forțele progresiste ale societății, a mișcării de eliberare națională a poporului român.

Exponatele primelor panouri amintesc evenimentele cruciale ale primului mileniu. În spațiul carpato-danubian — marcat pe o sugestivă hartă — s-a format în primele veacuri ale crei noastre poporul și limba română ca rezultat al sintezei dacو-romane și al asimilării altor populații. Aici, pe vatra strămoșecască — unde se află statonic, împotriva furtunilor istorice — poporul român s-a dezvoltat neconitenit, a rezistat valurilor migrațioare și a constituit primele formațiuni statale — cnezatele și voievodatele.

Marea Adunare Națională

întrunită la

Alba-Iulia

în ziua de

1 Decembrie 1918

Acte și documente.

Prima pagină din volumele de documente ale Unirii.

Aici s-au format ca rezultat logic al dezvoltării sociale, statele feudale de sine stătătoare Moldova, Tara Românească și Transilvania.

Întîlnirea în expoziție cu mărturii istorice: privilegii comerciale, acte de danie, tratate, harta centrelor comerciale, a drumurilor, văilor și cetăților, a posesiunilor muntene și moldovene în Transilvania, cărțile și tipăriturile care au circulat necontentit pe ambele părți ale Carpaților, constituie dovedă elocventă a faptului istoric, că între țările române surori au existat de la început și s-au dezvoltat permanenți strinse legături economice, culturale, politice și militare. Pe fundalul acestei strinse convițințuri a ars necontentit flacără conștiinței unității de naem, de limbă, de cultură și de interes a poporului român.

Oglindind apoi acțiunile sociale mai importante — răscoalele țărănești împotriva asupririi feudale — documentele ilustrează pregnant tendințele spre unire a țărilor române, care s-au manifestat în evul mediu. În acest context se detasează exponatele de pe panoul consacrat unirii Țării Românești, Transilvaniei și Moldovei în timpul lui Mihai Viteazul, moment important în lupta poporului pentru eliberarea de sub jugul străin, care a căpătat valoare de simbol, constituind pentru generațiile următoare atât de o parte cât și de alta a Carpaților, un statoric ideal politic.

Un grupaj de documente se referă la încorporarea Transilvaniei în imperiul habsburgic. Împotriva regimului autocrat imperial, pentru libertate națională și revendicări sociale s-a dezvoltat luptă comună a românilor, maghiarilor, secuilor și a celorlalte naționalități care au înscris neuite pagini de eroism. Acestor fapte le stau mărturie relatăriile despre răscoale din timpul lui Francisc Rakoczi al II-lea, cele conduse de călugărul Sofronie ca și marea răscoală din 1784 condusă de Horea, Cloșca și Crișan, care a avut un puternic ecou în Moldova, Tara Românească precum și pe plan european.

Este expus, de asemenea, actul fundamental al mișcării pentru emanciparea națională a populației românești din Transilvania de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, *Supplex libellus valachorum* — primul program politic al luptei de eliberare națională a românilor transilvăneni și unul din primele manifestări majore ale ideologiei naționale.

Deosebit de semnificative sunt panourile ce cuprind, alături de fotografii și portrete, principalele scrierii ale cronicarilor români ca și ale celor maghiari și sași din Transilvania, ale reprezentanților școlii ardeleni, ale generației de cărturari din epoca revoluției de la 1848 și a Unirii din 1859, mărturii despre tradițiile progresiste, democratice, umaniste din cultura românească, despre rolul său militant în realizarea aspirațiilor fundamentale ale poporului nostru, în însăptuirea dezideratului libertății naționale și al progresului social.

Exponatele demonstrează că ideea libertății naționale, a unirii țărilor române a cuprins inițiale și voința unor largi pătuiri sociale, a forțelor politice înaintate. Ea și-a pus amprenta asupra marilor evenimente istorice din veacul al XIX-lea. În documentele referitoare la mișcarea revoluționară din 1821, în programele revoluției de la 1848 din țările române, în lucrările și cuvintările conducătorilor acestei revoluții răsună cu forță ideea libertății naționale, a unirii. Ea a fost exprimată cu deosebită claritate și putere de masele adunate în mai 1848, pe Cimpia Blajului, cind au cerut într-un glas „vrem să ne unim cu țara”.

Prin Unirea Principatelor Române de la 1859, eveniment oglindit în expoziție pe un panou special, dezideratul purtat prin veacuri de generații întregi a devenit un fapt istoric, punct de plecare în formarea statului național român unitar.

Realizarea Unirii Principatelor și dobândirea independenței de stat, în urma participării României la războiul ruso-româno-turc din 1877, au avut un puternic ecou în Transilvania.

Pe fiecare panou întîlnim mărturii documentare care sintetizează evenimente deosebite: activitatea unor societăți științifice și culturale ca „Astra”, „Liga culturală”, „Societatea Transilvania” etc. Expoziția cuprinde materiale ilustrative despre puternica mișcare memorandistă

din anii 1892—1894, acțiunile de solidaritate din întreaga țară cu această mișcare ca și ecoul său internațional.

Oglindind istoria primelor decenii ale noului veac, materialele din expoziție reliefază în continuare că, o dată cu mersul înainte al societății românești, în fața poporului român — ca și în fața altor popoare din centrul și sud-estul Europei care se aflau sub dominație străină — se impunea cu necesitatea realizarea statului național unitar de sine stătător. Presa vremii, documentele de arhivă, programe, procese-verbale și rezoluții ale unor partide, organizații politice și culturale consemnează că înfăptuirii acestui înalt deziderat li erau consacrate acțiunile comune ale muncitorilor, țărănilor, oamenilor de artă, știință și cultură, ale întregului popor român, de o parte și de alta a Carpaților.

Materialele demonstrează că luptele sociale și de eliberare națională s-au intensificat în timpul primului război mondial imperialist.

Sub impulsul infringerilor militare, al triumfului Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, care a deschis epoca victoriei socialismului și comunismului, ale luptelor sociale și mișcărilor de eliberare națională ale popoarelor, imperiul habsburgic anacronic se destramă, constituindu-se un șir de state independente.

O mare parte a expoziției este consacrată evenimentelor din toamna anului 1918, cînd revoluția burgoză-democratică a cuprinse Transilvania. Materialele amintesc acțiunile greviste și demonstrațiile de la Arad, Cluj, Brașov, Timișoara, Valea Jiului și din alte centre, despre constituirea Consiliilor muncitorești, a Consiliului Național Român, a Consiliilor locale și gărzilor naționale.

Documentele demonstrează că lupta maselor populare din România și Transilvania din 1918 se încadrează în mișcarea popoarelor europene pentru autodeterminare națională și lichidarea dominației străine.

Panoul central care domină sala este consacrat Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918. Cei peste 100 000 de participanți din toate colturile Transilvaniei și României la Marea Adunare de acum o jumătate de veac au adoptat într-o atmosferă de puternic entuziasm rezoluția care consemnează unirea Transilvaniei cu România, principiile democratice care au stat la baza acestui act, sentimentele de prietenie ale poporului român față de celelalte popoare.

Parcurgerea documentelor din expoziție relevă că unirea Transilvaniei cu România nu a fost actul citorva persoane sau grupuri izolate, ci opera întregului popor, a întregii noastre națiuni.

Împlinind o aspirație de veacuri a poporului român, unirea din 1918 a avut urmări de mare însemnatate pentru întreaga evoluție economică, politică, socială și culturală a țării.

EXPOZIȚIA „ARTA POPULARĂ DIN ROMÂNIA“ DE LA ALBA IULIA

MILCANA PAUNCEV, HEDVIGA FORMAGIU, GH. NISTOROAIA

Bătrâni din Sebeș.

Cu prilejul sărbătoririi semicentenarului Unirii în cadrul manifestărilor cultural-artistice organizate la complexul muzeal din Alba Iulia, Muzeul de artă populară al R.S. România a deschis o expoziție de artă populară românească.

Expoziția ilustrează unitatea culturii populare de pe întreg teritoriul patriei noastre și prezintă publicului vizitator creația artistică, deosebit de originală, bogată și de mare valoare a poporului român și a naționalităților conlocuitoare.

Spre a demonstra mai pregnant teza enunțată, arta populară este prezentată pe genuri, în cedrul